SOŠKI TEDNIK

Leto II. Štev. 5. ▶ Gorica, sobota 2. februarja 1946 ◀ Cena L. 3.—

PRIŠEL JE ČAS

Napovedana komisija Združenih narodov, oziroma namestnikov zunanjih ministrov, ki naj bi te dni na licu mesta ugotovila meje in se prepričala o volji in želji ljudstva, bi bila prav za prav za nas kar odveč. Saj je primorsko ljudstvo od tistih črnih dni, ko je zaznalo za londonski pakt, ki nas je svojevoljno prodal s tajno mešetarijo protiljudskih diplomatov, že izrazilo odločno svojo pripadnost k skupni Sloveniji in s tem k Jugoslaviji. Skozi vsa desetletja italijanske liberalne in fašistične uprave. — leta strahovlade, nasilja in brezpravnosti našega življa — je primorsko ljudstvo, zvesto svojim načelom, vsepovsod povdarjalo svojo bitnost in s tem slovensko lice našega Primorja. Res, da nas je ta doba stala ogromnih žrtev. Vse, kar je spominjalo na naše šege in navade in na našo preteklost, se je moralo umakniti nasilju fašističnih gospodarjev. Naše šole, uradi, naše javno življenje, vse je bilo ukinjeno, zatrto. Tako, da je že prišla v navado govorica, da je naš jezik le v zaporih še prost, kajti le v zaporih je bil prostor za naše borce za svobodo, če niso le-ti že preje vdobili svinčenko v hrbet ali se niso z begom umaknili fašističnim krvnikom. Po propadu stare Jugoslavije je s ponovno žilavostjo vzplamtel domovinski ogenj v očeh našega naroda, dokler ni ob splošni ljudski vstaji, odločno in brezkompromisno vzel puško v roke ter se pridružil osvobodilnemu gibanju, ki nas je to pomlad rešilo iz rok nemškega in italijanskega fašizma. A še so bile reakcionarne sile na delu, ki niso dopustile, da bi se takoj uresničile želje primorskega ljudstva, da bi lahko v miru uživalo sadove svoje štiriletne, da ne rečemo tridesetletne borbe za svobodo. Vsa pomanjkanja, zatiranja, moritve in požigi niso zlomili borbenosti ljudskih množic. Po zloglasnih taboriščih in zaporih, pod neznosnimi in človeka nevrednimi razmerami so se srca strnila v eno samo nerazdružljivo enoto: po želji za priključitev k svobodni Sloveniji, k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Sedaj smo tu. Kakor smo bili tu pred tridesetimi leti in pred tisoč leti. Na hišnem pragu ali kjersibodi bomo vsem jasno povedali, da smo bili že neštetokrat opeharjeni za naše pravice, a da imamo danes kakor včeraj samo en cilj, za katerega je bilo vredno pustiti dom in ženo, za katerega je na desettisoče naših najboljših sinov dalo svoja mlada življenja: za novo Jugoslavijo. Učeni diplomatje in strokovnjaki bodo mogoče prišli v avtomobilih in se vozili po naših cestah in vaseh. Iz kupov knjig in zemljevidov nam bodo hoteli pokazati črte naše pripadnosti; znabiti, da bodo hoteli deliti in rezati v živo telo primorskega ljudstva. A vedo naj vsi, da se z življenjem zavednih primorskih množic ne da več barantati; tam kjer je tekla kri naših partizanov, tam kjer sta si slovenski in italijanski borec podala roke za naše skupno osvobojenje, povsod tam, kjer je tekla skupna kri, tam so naše upravičene, naše svete meje. Prepozno prihajajo italijanski reakcionarni ponudniki s svojo avtonomijo, prepozno tudi vsi tisti, ki bi hoteli nekakšno umesno državico; mi imamo že našo ljudsko Jugoslavijo, s svojo ljudsko oblastjo pridobljeno v neenaki borbi z mogočnimi okupatorji. Mati nas čaka; ona čaka, da se povrnejo k njej še zadnji sinovi, sinovi, ki so za svobodo in priključitev neizmerno trpeli.

Prišel je čas, da se snidemo vsi pod okriljem ljudske republike Jugoslavije, da bomo v ljubezni in miru uživali sadove našega boja. Skupno z materjo Jugoslavijo so z nami še vsi naši veliki prijatelji, v prvi vrsti Sovjetska zveza, ki imajo že ljudske vladavine in ljudsko oblast.

Drugo zasedanje glavnega odbora SIAU-ja

Borba za osnovne pridobitve ljudskih množic

Na drugo zasedanje Glavnega odbora SIAU so prišli člani italijanske, slovenske in hrvatske narodnosti iz vseh krajev Primorske, Istre in Trsta.

Po uvodnih besedah predsednika je povzel besedo glavni tajnik SIAU-ja tov. Kragher, katerega referat — žal, radi pomanjkanja prostora — prinašamo v odlomkih.

Osnovna demokratična pridobitev narodno osvobodilne in protifašistične vojne, katere se je vse ljudstvo Julijske krajine vseh treh osnovnih narodnosti, slovenske, krvatske ter italijanske z vsemi razpoložljivimi silami in z največjo požrtvovalnostjo tako častno udeležilo, je njegova suverenost, njegova pravica, »da si samo voli zakon in postave«, njegova pravica, da mu nihče od zunaj ne vsiljuje svojih zakonov in svojega državnega aparata, svojih organov oblasti. Osnovna pridobitev je torej ljudska oblast, ki jo je ljudstvo ustvarilo v vseh mestih in vaseh Julijske krajine brez vsakega vsiljevanja, s svojo svobodno voljo in s pomočjo Jugoslovanske armade.

Na osnovi diktata nam je bila vsiljena razmejitev Julijske krajine v dve začasni vojni coni, ki prideta pod upravo zavezniških vojsk. Že takrat smo ugotovili in danes dejstva to ugotovitev v najžalostnejši obliki potrjujejo, da je s tem že v načelu napravljena velika krivica našemu ljudstvu. Oni, ki so s svojo silo diktirali to nepravično razmejitev so dokazali, da ravnajo z našim ljudstvom enako ali skoro enako kot s posameznimi deli Nemčije, enako kot z deli Avstrije in hujše ko z Rumunijo, Madžarsko in Bolgarijo ter končno huje kot z Italijo. Ravnajo torej z nami tako kot z deželami, ki so se aktivno borile na strani osi proti zaveznikom. To je velika krivica proti našemu ljudstvu in je toliko večja, ker so jo storili oni, katerim je to ljudstvo zaupalo, ko je šlo v najodločilnejšo borbo proti fašistom. To je oskrunjenje vseh tistih žrtev in naprov, ki jih je dalo naše ljudstvo v svoji 25 letni borbi proti fašizmu. Kakor da nekomu ni všeč, ker je ljudstvo Julijske krajine dalo že v času vojne v Abesiniji in Španiji množico svojih ljudi, ki so dezertirali iz Mussolinijeve vojske in stopili v aktivno oboroženo borbo na strani demokracije proti Mussoliniju in Francu.

Prihod mednarodne komisije

Ko prihaja napovedana mednarodna komisija, je zato naša dolžnost omogočiti ljudstvu, da jasno predoči tej komisiji ravno problem cone A. V tem pogledu sta nujni dve stvari. Prvič, pokazati komisiji nujnost, da svetovne demokratične sile zastavijo svojo moč proti politiki vsiljevanja tuje volje in tuje oblasti tukajšnjemu ljudstvu. Torej pokazati krivičnost izvedbe demarkacijske linije, ki je omogočila uničenje ljudske oblasti in njenih organov. Drugič, utemeljiti komisiji upravičenost zahteve, ki jo je ljudstvo že neštetokrat postavilo — zahteve po priključitvi k Jugoslaviji.

Ne, naša naloga ni samo zanašati se na pomoč od zunaj. Osnovna naloga je, organizirati čim širšo enotnost antifašističnih demokratičnih množic za ljudsko oblast in proti vsem omejitvam demokratičnih svobodščin.

Nasedanje nacionalizmu

Ko govorimo o nacionalizmu, se moramo posebej dotakniti vprašanja sindikatov. Dejstvo je, da so v sindikalnem gibanju Italije prodrle tiste sile, ki so v svojem bistvu tuje in nasprotne resničnim interesom delavstva, ki v svojem bistvu niso nikdar hotele iskreno braniti interesov delavstva in interesov delavske enotnosti. To so bile sile, ki skušajo vnesti v sindikalno gibanje strankarstvo in lokalpatriotizem.

Mi smatramo, da je vprašanje priznanja Julijskih sindikatov stvar, ki jo bodo prej ali slej pravično rešile delavske množice Italije.

Razcepljenost

Tako imamo danes na eni strani močne politične grupacije SIAU, ki predstavljajo, lahko rečemo, vse slovensko in hrvaško prebivalstvo Julijske krajine in Trsta, večino italijanskega prebivalstva in vse italijansko delavstvo. Na drugi strani pa imamo vrsto strank in strančic, ki se vsak dan ponovno cepijo in ki v bistvu vse nasedajo nacionalističnim provokacijam reakcije, da jih lahko ta izkorišča za svoje protiljudske akcije. Ta strankarska razcepljenost je pogoj uspevanja reakcije, na tej razvepljenosti grade svojo oblast intervencionistične zunanje sile. V interesu demokracije, v interesu ljudske oblasti, v interesu dosledne antifašistične borbe, je, da se vsi resnično demokratični deli teh strank združijo v enotno demokratično antifašistično gibanje. Mi jih pozivamo k sodelovanju na bazi borbe za ljudsko oblast, za suverenost ljudstva proti vmešavanju zunanjih »nezainteresiranih« sil, na bazi utrjevanja italijansko slovanskega bratstva, ki je pogoj demokracije in miru v Trstu in Julijski krajini.

Naša reakcija in duhovščina

Posebej se moramo dotakniti še vprašanja jugoslovanske emigracije, ki si s pomočjo zunanjih sil v tesnem bratstvu z vojnimi zločinci išče oslombe v nekaterih špekulantskih krogih cone A, zlasti Gorice.

Ker se boji ljudstva, ker išče predvsem svoje osebne in razredne koristi, gre ta klika po družbeni zakonitosti v direktno protinarodni tabor, izdaja interese slovenskega naroda in postavlja neke pogoje glede priključitve k Jugoslaviji. Govore, da bi radi neko drugo Jugoslavijo, drugačno kot je danes. Radi bi tisto protiljudsko Jugoslavijo, ki je privedla njene narode v aprilsko nesrečo leta 1941. Kot so oblastniki stare Jugoslavije vedno izdajali resnične narodne interese zaradi svojih sebičnih razrednih interesov, tako tudi ta reakcija izdaja danes narodne interese. Ne diši jim ljudska oblast, ljudska demokracija, ne diši jim agrarna reforma, ne diši jim ločitev cerkve od države.

Svoje protinarodne spletke skuša zavijati ta reakcija v neke demokratične fraze. No, razkrinkava jo že samo dejstvo, da je nasprotna redu v današnji Jugoslaviji, ker je ta red ustvarilo ljudstvo Jugoslavije samo brez vsake zunanje pomoči, v štiriletni trdi borbi proti domačim izdajalcem, proti okupatorju in proti zunanjim intervencionističnim poskusom. Reakcija, ki hoče drugačno Jugoslavijo, nasprotuje torej odločni volji narodov Jugoslavije. Zato tudi ne išče opore v ljudstvu, ampak jo išče predvsem v zunanjih intervencionističnih klikah.

Pri tem igra posebno vlogo duhovščina. Vedno smo priznavali velikemu delu primorske duhovščine nacionalno poštenost. Nikdar je nismo ovirali v njenih resnično verskih in cerkvenih opravilih. Ne moremo pa dopustiti, da bi jo zunanji narodni sovražniki, da bi jo vsi protislovenski in protidemokratični profašistični škofje kot Margotti in Santin ščuvali na narodno izdajstvo. Danes na žalost velik del, zlasti goriške duhovščine, nastopa vse bolj protinarodno in protiljudsko pot in gre tako resno nasproti nevarnosti, da bo cerkvi in veri na Primorskem napravila podobne »usluge«, kot jih je napravila Rožmanova politika sodelovanja z Nemci v Jugoslaviji. Mi opozarjamo duhovščino na to nevarnost in jo svarimo, da ne zapravi zaupanja ljudstva in naroda, ki ga danes narod v njo še ima, v kolikor se še ni odkrito postavila v protinarodni tabor. Mi je vabimo, da se omeji na versko delo in da se priključi narodni borbi in tako reši čast narodne duhovščine ne samo na Primorskem, ampak vrne s tem ugled, ki so ga sicer duhovščini v Jugoslaviji zapravili Rožman, Štepinac in drugi. Z vključitvijo v narodno borbo ima duhovščina v Julijski krajini priliko popraviti tisto, kar je zagrešil v Jugoslaviji del višjega klera in s čimer si je tam že v izredno močni meri duhovščina zapravila ljudsko zaupanje. V tem moramo reči je danes, poslanstvo tistega dela primorske duhovščine, ki je ostal kljub vsem poizkusom dela goriške duhovščine, zvest narodu in Jugoslaviji.

Parola avtonomije in internacionalizacije

Predlog o avtonomiji in internacionalizaciji je odkrita oblika teh teženj po uvajanju in utrditvi kolonialne politike v srednji Evropi. Zato to parolo podpirajo danes najreakcionarnejši krogi italijanske narodnosti in zgoraj omenjena slovenska reakcija. Postavljajo jo vsi tisti, ki upajo na intervencijo proti ljudskim silam Jugoslavije in vzhodne Evrope, postavljajo jo vsi tisti, ki upajo, da bodo mogli stisniti zase kake gospodarske koristi v sistemu uveljavljanja odvisnosti gospodarstva Trsta in Julijske krajine ter srednje Evrope od velikih zunanjih gospodarskih sil. Ta parola je torej izrazito protiljudska.

Predstavniki tistih demokratičnih skupin, ki si žele kompromisa zato grešę, če si ga žele z De Gasperijem, ki ne more biti predstavnik demokratičnih teženj Italije. Edina pot, ki more dovesti do sporazuma, je borba za vzpostavitev suverenosti ljudstva, je torej borba za ljudsko oblast.

Edina pot je tista, po kateri stopa SIAU, ki gre odločno proti vsaki zunanji intervenciji, zato proti vsaki internacionalizaciji in omogoča avtonomijo v obliki VII. republike v okviru Jugoslavije. V borbi za to rešitev je mogoče priti do sporazuma z italijanskimi demokratičnimi silami, v kolikor vodijo tudi one uspešno borbo za ljudsko oblast, za neodvsnost, za odstranitev tujih vplivov na njeno notranje in zunanje življenje.

Bolj kot kdaj je močna SIAU potrebna našim množicam. Bolj kot kdaj jo moramo utrjevati, bolj kot kdaj moramo čuvati njeno enotnost.

Vsako nasilje proti ljudstvu je moralo kloniti pred pravično borbo širokih množic. Kot je klonil, kot je bil razbit fašizem, tako moramo uničiti in razbiti napade vseh tistih, ki hočejo njegovo imperialistično protiljudsko prakso nadaljevati v novih oblikah z novimi sredstvi. Zato:

Proč z intervencionalistično prakso domače in tuje reakcije!

Naj živi Slovensko Italijanska unija!

Komandant IV. Armade v naši sredi

Po navdušenem sprejemu, ki ga je goriško ljudstvo in deputacije priredilo komandantu IV. armade generalnemu poročniku Danilu Lekiču pred sanatorijem sv. Jušta v Gorici je posebno važen obisk visokega gosta pri Odredu J.A. v Opatjemselu. Pri slavnostni večerji se je tov. generalni poročnik zahvalil vsem delegacijam ter jim zagotovil, da ima primorsko ljudstvo, ki je toliko žrtvovalo v borbi za demokracijo in si priborilo pravico do samoodločbe vso zaslombo jugoslovanske armade, maršala Tita in vseh jugoslovanskih narodov. Z radostjo je podčrtal povezanost in enotnost slovenskih in italijanskih delegatov, zastopnikov ljudstva, ki mu je usojeno skupno življenjee na tem koščku zemlje. Po večerji je sledila kulturna prireditev. Nastopili so pevski zbori odreda, italijanski pionirji iz Ronk in Tržiča ter drugi. Pred pričetkom predstave so obdarile komandanta razne delegacije. Med poklonjenimi darili so bili bogati šopki nageljnov in vrtnic, razni umetniški izdelki i.t.d. Delegatje so naprosili komandanta, naj ponese maršalu Titu in jugoslovanskim narodom pozdrave primorskega ljudstva, ki upa v skorajšnjo uresničitev svojih želj.

PREGLED SVETOVNIH DOGODKOV

V Londonu nadaljujejo s pripravami za mirovno pogodbo z Italijo

Sredi tega tedna se je zopet pričel sestanek namestnikov zunanjih ministrov.

Nekateri člani, ki imajo nalogo, da pripravijo vse kar je potrebno ne samo za mirovno pogodbo z Italijo, ampak tudi za sestavo načrtov za pogodbe s Finsko, Rumunijo, Bolgarijo in Madžarsko, so oboleli.

Sedaj pa so pripravljalna dela namestnikov za mirovne pogodbe z evropskimi državami spet v teku.

Do prvega maja mora biti že vse pripravljeno.

* * *

Velika petorica je imenovala Trygve Lie, norveškega zunanjega ministra, za glavnega tajnika Združenih narodov.

Trygve Lie je mesto sprejel in prispel v London. Za sedaj ga je imenoval Varnostni svet. Menijo, da bo dobil večino glasov, ko bodo glasovali o njegovem imenovanju v glavni skupščini.

Seyed Hassan Taquizadeh, voditelj perzijske delegacije pri organizaciji Združenih narodov, je izjavil 30. januarja t. l. v Varnostnem svetu, da je Perzija pripravljena stopiti v neposredna pogajanja s Sovjetsko zvezo pod nadzorstvom Varnostnega sveta.

Jugoslavija je podprla pravično zahtevo albanske vlade, da tudi Albanija sodeluje kot polnopraven član v organizaciji Združenih narodov.

Albanija, čeprav je majhen narod, je v vojni in miru vedno ostala zvesta načelom Atlantske listine, zato je zahteva albanske vlade najzakonitejša pravica.

Sporazum me' tremi strankami v Franciji

Pretekli teden je bil podpisan sporazum med tremi strankami, ki so sestavile francosko vlado.

Dogovor je splošnega značaja in se nanaša na skupni program.

Predstavniki socialistične stranke, Komunistične partije in ljudskega republikanskega gibanja si bodo prizadevali, da ohranijo in razvijejo v vladi, v skupščini, v tisku in v deželi sami duh lojalnosti in solidarnosti v svrho zavarovanja skupnih sprejetih sklepov.

Te smernice so določile tri največje francoske stranke za svoje bodoče delo v vladi, ki je tako sestavljena: Predsednik: Feliks Gouin (socialist); podpredsednik: Maurice Thorez (komunist); minister za zunanje zadeve: Bidault (nar. rep. gib.); minister za finance: Filip (socialist); notranji minister: Le Trocquer (socialist); pravosodni minister: Tetjean (nar. rep. gib.); vojni minister: Michleu (nar. rep. gib.); minister za oboroževanje: Thyon (komunist) in še 12 drugih.

Novo francosko vlado, vključno s predsednikom, sestavlja 20 ministrov, od katerih je 7 socialistov, 6 komunistov, 6 pripadnikov narodnega republikanskega gibanja in 1 neodvisen.

Predsednik Gouin je govoril v ustavodajni skupščini. Izrekel se je za trozvezo med Francijo, Anglijo in Sovjetsko zvezo.

Izjavil se je tudi za prekinitev odnošajev z generalom Frankom.

Falangistična Španija in atomska bomba

V Washingtonu je govoril demokratični poslanec John M. Coffre. Dotaknil se je vprašanja Frankove Španije.

Kongresu (ameriški zbornici) je predočil fašistično Španijo kot laboratorij, v katerem so nacistični znanstveniki na tem, da odkrijejo atomsko bombo za tretjo svetovno vojno.

Pozval je vlado, naj prekine diplomatske in trgovske stike s Frankovo vlado, kajti tudi špansko ljudstvo — tako je rekel poslanec — ima pravico do svobočin.

Povedal je, da ni le šala, če pomislimo, kako se je španski falangistični režim požuril in stavil velike zaloge uranija pod totalitarno kontrolo države.

Dostavil je, da so nacisti delali prve poizkuse z raketnimi in radiokrmilnimi bombami baš v »nevtralni« Španiji.

Grčija in Indonezija

Nov val fašističnega in monarhističnega nasilja hoče preplaviti Grčijo.

Na Peloponezu je bila izvedena krvava fašistična vstaja s pomočjo orožja iz vojaških skladišč.

Kam lahko privede Grčijo sedanji položaj, nam kažejo vsi primeri ki se tam dogajajo, odkar je zapadla takemu kaosu.

Tudi položaj v Indoneziji predstavlja veliko nevarnost za splošen mir.

Demokratične organizacije Grčije in Indonezije so poslale mnogo brzojavk delegaciji Sovjetske zveze in Ukrajinske SSR, ki sta poslali pismi predsedniku Varnostnega sveta v zvezi s položajem v Grčiji in Indoneziji.

V Grčiji in Indoneziji je položaj nenormalen. To priznavajo tudi v sami Angliji.

Holandska delegacija na Generalni skupščini v Londonu pa smatra, da je vse, kar se dogaja v Indoneziji, njena notranja zadeva.

Nemogoče je, da bi smatrali za notranjo zadevo velike vojaške akcije, ki jih izvajajo na Javi s pomočjo japonskih vojaških edinic.

Dogodki poslednjih dni so popolnoma potrdili, da ima indonezijsko in grško vprašanje tako zaostreno obliko, kakršno sta prikazali delegaciji Sovjetske zveze in Ukrajine in zato je razprava o tem problemu v Varnostnem svetu nujna in velikega pomena.

Nekaj vprašanj „Slovenskemu Primorcu“

Iz duhovniških krogov smo prejeli pričujoči dopis, ki ga radevolje priobčujemo:

Človek gre po cesti. Hipoma se vanj zaleti od nekod tuj obraz. Prav pod nos. To ni nič čudnega današnje dni. Še najmanje v mestu.

Da ti pa začne ta tuj obraz odpirati usta, mahati z rokami, govoriti in pridigovati je vendarle malce preveč. Povrhu ti začne polagati na srce še lepe nauke.

In če začne čudno namigovati na tvoje osebne in neosebne zadeve, če začne celo vrtati po tvojih resničnih in neresničnih slabostih? Še več, če se postavi v stojo slovesnega sodnika in te začne soditi. obsojati? Začne soditi tvoja dela, tvoje trude, soditi tvoja dejanja, v katera si vlil toliko prečutih noči, toliko znoja tolikih dni. Začne cefrati s svojo besedo to, kar si ti v trudu in boju stkal... Kaj boš s takim tujcem o človek?

»Slovenski Primorec« je padel v naš slovenski svet kot tujec. Toliko slabši od tujca, ker si je nadel ime Primorca in še slovenskega Primorca!

Tujec. Zgodovini zadnjih let našega ljudstva ni dal priznanja. Prosim, pojadikoval je res nekaj tu in tam o padlih žrtvah, o požganih vaseh, ali... Priznal pa ni nikdar teh žrtev, žrtev našega ljudstva, žrtev naše zemlje. Priznal ni nikdar trudov, naporov, njih, ki so padli in njih, ki so ostali živi, ki so doprinesli za svobodo naše zemlje. »Slovenski Primorec« živi izven zgodovinskih dni našega časa... Ni sklonil svoje glave, ni dal trohice časti — kot pravi jud našega ljudstva — oni ljudski armadi, ki je z jugoslovansko vojsko odrešila Jugoslavijo, prišla v Gorico, v Trst. Še tujci so to priznali. Še naši nasprotniki kot je »demokratična« Italija. Kaj se čudi, če se mu očita, da je naslednik »Goriškega lista«, »Vipavca«. In zanika. Kaj pa je, če ni tujec? Naš človek, ki če že ni bil z »Goriškim listom« in komp., ki je vsaj spal od leta 1941. dalje in se je sedaj zbudil. Dobro naj se preje popolnoma prebudi, ozre okrog in potem naj začne govoriti, učiti, opominjati, svariti, grajati, soditi, obsojati.

Naš človek, ki je spal? V prvih številkah je povedal, da je »Slovenski Primorec« katoliški list; če je slovenski in primorski, bi človek pričakoval. da bo v teh časih, ko gre za našo zemljo, takoj od začetka povedal, se izpovedal, se takoj predstavil: Sem ta in ta — Slovenec, Jugoslovan. Kako ti je to revše opletalo z besedami, ko je govorilo o Sloveniji, o Jugoslaviji! Počasi si le zvedel, da je za Jugoslavijo... Še danes pa ne veš, o človek, ali je prosil usmiljenja za domobransko ali za Petrovo Jugoslavijo.

Jugoslavija ima danes svoje ime in priimek: Federativna ljudska republika Jugoslavija. Ni druge. Samo ta je. Si ali nisi zanjo »Slovenski Primorec«? Zakaj je ne priznaš? Priznale so jo vse evropske države, celo Anglija in Amerika. Se boš odločil tudi ti? Slovensko ljudstvo je pomagalo ustvariti to Jugoslavijo; žrtvovalo se je; preko 42.000 Primorcev je dalo svoja življenja za to. In ti »Slovenski Primorec« nisi bil dosedaj s tem ljudstvom, ne veš ali nočeš vedeti, da je primorsko ljudstvo vse to žrtvovalo; življenja naših otrok, deklet, fantov, mož, žena, stark in starcev za to Jugoslavijo, za Federativno ljudsko republiko in ti — boš priznal, da nisi drugega delal do danes kot molčal, zatajeval svoje ljudstvo, njegove žrtve, njegove boje, njegove napore. Izven izdajstva, izven sodelovanja s sovražnikom, je zločin tudi zatajevanje? Spregovori! Izpovej: sem za Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo. Potem bomo vzeli v pretres tvoje pridige, tvoje besede. V pretres, ker smo demokratični, zato kritični. In ker smo ljudski, bi želeli, to ti povemo že v naprej, da tudi s svojim zastopstvom stopiš med nas in poveš to, kar misliš, kar imaš na srcu. Ali ni hinavščina če se skrivaš? Če se skrivajo tvoji dopisniki in udarijo na tvojih straneh po tem in onem, mogoče celo upravičeno ali bolje bi bilo in dolžnost bi bila tvoja, da bi najpreje stopil odkrito, možato, tam kjer je treba, pri krajnih, okrajnih sestankih našega ljudstva samega. Se ti ne zdi tako? — Ali ni to prava ljudska demokracija? Si ali nisi zanjo? Čakamo na tvoj odgovor.

Prihod razmejitvene komisije v Julijsko krajino

Iz Londona javljajo, da so namestniki zunanjih ministrov na svoji seji sklenili, da bo v kratkem odšla komisija štirih velesil, ki bo na licu mesta proučila problem razmejitve med Jugoslavijo in Italijo. Člani komisije še niso imenovani. V komisiji bo po en predstavnik SZ, Velike Britanije, ZDA, Francije, poleg njih bodo pa še strokovnjaki.

Samoodločba Beneških Slovencev

Isti fašistični izkoriščevalci izpred 8. septembra 1943. sedijo tudi danes v upravnem aparatu in na najvidnejših mestih, še danes hvalijo Mussolinija, zapostavljajo pa ljudstvo, ki se je aktivno udeležilo narodno osvobodilnega gibanja.

Občinski tajnik v občini Drekonja je fašist, Sidaro Luciano, urednik ilegalnega fašističnega lističa »Il Tricolore«, ki so ga 17. januarja t. l. obsodile celo italijanske stranke, ki sestavljajo C.L.N. v Čedadu, zaradi nesramnega izzivanja in žaljenja Slovencev. Ta fašistični občinski tajnik se še vedno poslužuje starih metod izžemanja revnega ljudstva. V oktobru 1945 je s pomočjo agrarnega referenta za Benečijo, Severina s Krasa, ter s pajdaši kot je Namor Cezar iz Razpotja in Olga s Pacuha prikril 10 kvintalov pšenice, ki so jim jo zavezniki izročili za revnejše prebivalstvo v občini. Oni so to pšenico zmleli in prodali na črni borzi po 70 lir za kg. Zavezniška policija raziskuje sedaj to zadevo.

Taki ljudje strahujejo po vsej Benečiji. Nastalo je ponovno in še hujše suženjstvo. V Šentlenardski dolini se dnevno čujejo eksplozije ročnih bomb in pokanje avtomatskega orožja. Zavezniški vojaki, nahujskani od fašistov in ozopovcev, delajo velike sitnosti zavednim Benečanom in jim ovirajo prosto kretanje.

Dne 17. januarja je bil v gornji Mersi ples. Bivša fašista Anzolini Anton in Zniderčič Jožef sta vzklikala dučeju. Isto se je dogodilo v gostilni Kjačič v Mersi dne 20. t. m., kjer sta Zdravljič Avgust in njegov bratranec Anton iz Usivice vzklikala Mussoliniju in govorila o njem kot o človeku »da malo takih«. Sramotila sta zavedne Benečane in jih preganjala z besedami »vi, ki ste se borili s Slovenci nimate prostora v Italiji«. Pridružil se jim je Zorzutti Luigi iz Merse, ki se je tudi zaganjal proti partizanom. Ker se jim je zdelo, da jih je premalo, so šli iskat pomoči po hišah in gostilnah, toda zaman.

Beneško demokratično ljudstvo vzdihuje in čaka na boljše dni, ko bo rešeno strahovanja starih fašistov, ki so se zopet tako opogumili. Od Poštaka do Ošnjega v Šentlenardski dolini, od Les do Vodopivca pri Klodiču so zavedni prebivalci, v odgovor na takšno početje nad njimi, zapisali na svoje hiše: »Živel naš maršal Tito, živela ljudska republika Jugoslavija«. Prebivalci iz vasi pod Matajurjem so v pričakovanju mednarodne komisije podpisali resolucijo, naslovljeno na ZVU za cono A, v kateri pravijo: »Mi smo Slovenci. Na tej zemlji prebivamo 1400 let. Naši dedje so se borili v predgorju nad Čedadom in pred Vidmom z divjimi Longobardi. Njihovemu zgledu smo sledili tudi mi in dali svoje sinove v Jugoslovansko armado, ki smo jo podpirali in tako skupno dosegli zmago nad fašizmom. Prepričani smo, da bo mednarodna komisija upoštevala naše želje. — Hočemo pripadati k svojemu narodnostnemu ozemlju. — K Jugoslaviji.

Naj živi Slovenska Benečija v novi domovini Jugoslaviji«.

Razkrinkali so se sami...

Protiljudski elementi iz Kanala in Bodreža, ki jih vodi kaplan Felc, so se zatekli k zavezniški vojaški upravi z namenom, da jim prikažejo kako je nepravilno delo ljudskih množic, da ni nikjer izražena demokracija, itd. ter zahtevali od guvernerja za civilne zadeve v Kanalu, kap. Neal-a, da prepove izobešati v šoli sliko Tita.

Ker ti niso hoteli prenehati, je kap. Neal dal obvestiti vse starše otrok, ki hodijo v šolo v Kanal, naj pridejo na sestanek. Nekateri starši so se zbrali že 20. januarja t. l., po maši. Reakcionarji pa so se organizirali za popoldne.

Guverner je določil zborovanje ob 15. uri popoldne, zato so se ljudje ponovno zbrali ob določeni uri v Križničevi dvorani. Prišlo jih je toliko, da so mnogi morali ostati zunaj. Ob otvoritvi je g. kapetan pojasnil zakaj je pravzaprav sklical zborovanje. Povedal je, da zato, ker nekateri zahtevajo, da se iz šolskih prostorov odstrani Titova slika, ki so jo izobesili sami otroci. Nato je prečital pravila o šolstvu, ki jih je izdala ZVU. Ko je prišel do točke, ki prepoveduje izobešanje kakršnihkoli slik državnih voditeljev, je ljudstvo začelo vpiti: »Hočemo Titovo sliko v šoli, hočemo Tita«, tako, da je bil v dvorani en sam glas: »Tito!«. Tudi reakcionarji so skušali vpiti, a bilo jih je toliko, da se je njihov glas izgubil kot kaplja v morju. Guverner je še nadalje govoril in dejal, da občuduje Jugoslavijo, da jo spoštuje kot veliko zaveznico že iz časa borbe, nakar so začeli reakcionarji povešati glave in povesili so jih še bolj, ko je guverner v nadaljnem govoru rekel, da občuduje Tita ne samo kot vojskovodjo, ampak tudi kot državnega voditelja, ki ga je ljudstvo samo izvolilo, in da ga smatra za odličnega človeka, ker jih je pač malo takih kot je veliki maršal Tito. To ni ljudskim nasprotnikom nič ugajalo in jih je do tal pobilo, zlasti ko je g. guverner dejal, da se je na lastne oči prepričal, da je vse ljudstvo za to, da ostane Titova slika še nadalje v šoli. Dostavil je, da bo tolmačil željo ljudstva pri višjih oblasteh in da ne bo treba slike sneti iz zida, kot zapoveduje zavezniški odlok. Nato je nekdo med množico zavpil: »Rajši kot da se sname slika Tita, naj se poleg njegove izobesijo tudi slike Velikih treh.« Ta predlog je množica sprejela z velikim odobravanjem in z vzkliki Titu in Velikim trem. G. kapetan je nadalje povedal, da bo pri višjih oblasteh tolmačil željo ljudstva, samo, da ustreže večini. Seveda te besede niso ugajale belogardistom, tistim, ki so se še včeraj borili ob strani okupatorja proti partizanom in zaveznikom in ki bi danes hoteli zaveznike hujskati proti ljudstvu, ki jih je izločilo iz svoje poštene družbe. Belogardisti, ki so bili do tal poraženi od besed g. guvernerja in od razpoloženja množice, so skušali priti do besede, češ, da si želijo slovenskih šol, da pa nočejo slike Tita. Množica jim je na ves glas odvrnila: »Hočemo Tita, ker je njegova zasluga, da imamo danes šole v materinem jeziku«. Belogardisti so hoteli govoriti z guvernerjem, toda prisotni so mu pojasnili, da tisti, ki protestirajo proti vsemu ljudstvu so isti, ki so prej, pod zaščito Nemcev, blatili zaveznike in se posmehovali za ljudstvom, ki se je veselilo zavezniških zmag. G. guverner se je belim izvržkom samo nasmejal in potrdil, da posluša maso, ne pa peščico ljudi. Peščica, ki je stala ob strani, je osramočena gledala v tla, nekateri so jokali od jeze in sramote, kajti zgubili so precej časa, da so se organizirali v upanju, da bi uspeli s svojim podlim načrtom. Kaplan Felc, voditelj bele peščice se ni znašel. Hotel je vseeno priti do besede, toda množica je planila nanj s klici: »Izdajalec, belogardist, judež, itd.«

(Nadaljuje na 3. strani).

Iz naših krajev

Gorica

Kmečka banka

se je preselila v nove prostore, ulica Carducci štev. 14.

Solkan

Kako je gospod župnik zapravil zaupanje ljudstva

Našemu g. župniku je šlo kaj hitro iz spomina, da nas je preteklo leto zapustil kar tako brez slovesa. Zapustil je svoje ovčice, ko je volk razsajal po naši deželi. Temu volku so pomagali tudi nam dobro znani »beli zajčki«.

G. župnik se ni plašil volkov, marveč ovčic, ki korakajo novim idejam nasproti. Solkanci so vedno spoštovali Kristusove nauke in tudi njegove namestnike, zato pa tudi želijo, da se spoštujejo naši borci, ki so padli za ideje človečanstva. Zato opozarjamo g. župnika, da naj v bodoče vestno opravlja svojo službo in da naj se ne vtika v zadeve, ki se ne tičejo vere. Posebno naj ne omadežuje spovednice s kvantami in hujskanjem, ki povzročajo incidente, za katero je moralno odgovoren samo on. Odgovoren je tudi za vse pridige onih, ki jih je najel, da udrihajo in hujskajo narod proti našemu časopisju in strašijo ljudstvo, da bo pogubljeno, ako isto čita. Svoj čas niste niti z besedico grajal vseh krutih dejanj okupatorjev. Zakaj? Morda so vam bili ljubši kot lastni bratje?

Nismo klonili, ko so padali naši najboljši sinovi in tudi danes ne klonimo, ko je zmaga na naši strani. Vprašali bi g. župnika koliko je pripomogel k krvavo zasluženi svobodi. Kovali smo si svobodo brez njega.

Danes ni sile, ki bi nas odvrnila od začrtane poti. Zato še enkrat opozarjamo g. župnika, da želimo vsi živeti v slogi brez prepirov. Naša vera nam je sveta, spoštujemo jo, a hočemo tudi spoštovanje zase in za naše pridobitve, ki nima z vero kaj opraviti. Rdeča zastava ni znak prepričanja, ki zanika posmrtno življenje, marveč je znak bratstva in svobode vere in prepričanja.

K koncu naj omenimo še našega g. kaplana, ki je privandral v Solkan samo za to, da bi sejal razdor in sovraštvo med vaščani. Ali se tako izvaja Kristusov nauk »ljubite se med seboj?« G. kaplan je najbrž pozabil, od kje je zbežal, kam se je zatekel, s kom je pajdašil in zakaj noče nazaj v lastno župnijo, da bi tam učil svoje ovčice božje besede, ki mu je tako pri srcu.

«Moje kraljestvo ni od tega sveta«. Te besede je izrekel Kristus, oni veliki učenik, ki bi brez dvoma očistil božji hram prenapetež, ako bi prišel zopet na zemljo.

Svetujemo Vam g. kaplan, da ne zlorabljate prižnice za politične ure in vedite, da se z nastopi proti pionirjem vsak dan bolj onemogočujete.

Dali smo g. župniku in tudi Vam mnogo dokazov strpnosti in prijateljskih nasvetov za skupno sodelovanje. Nočete! Prosto Vam! Mi pojdemo svojo pot naprej, brez ozira na posameznika, do končnega cilja, ki je cilj vseh zatiranih in ponižanih. In pri tem nam bo svetila »ZVEZDA«, ona »ZVEZDA«, ki je simbol naše zastave, naše borbe in naše zmage.

(Nadaljevanje z 2. strani).

Po zaključenem zborovanju so belogardisti nameravali še ostati v dvorani, da bi pa zahrbtno kaj podpihnili g. kapetana, toda ljudstvo je odločno izjavilo: »Prvo reakcionarji, potem šele mi«. Tako so se vendar s povešenimi glavami razšli. Spremljali so jih klici: »Ponovno bi nas hoteli izdajati, ponovno prodajati! Kje ste bili za časa borbe, ko smo se mi borili in krvaveli? Okupatorju ste pomagali, izdajalci.« Kanalski kaplan Felc pa je osramočen vpil: »Tukaj sem, raztrgajte me!« Toliko strahu je bilo v njem, da je klical zavezniško policijo za zaščito do doma. G. guverner je bil zadovoljen, da je prišla do izraza ljudska volja in je dejal: »Kaj so mislili, ko so toliko govorili, da bom morda snel sliko Tita iz zida? Jaz ne bom nikoli storil tega«. Ljudstvo se je veselilo, da je g. guverner pokazal razumevanje in se je prepričalo, da bodo zaman vsi poizkusi reakcije, s katerimi hoče ta kaliti tiste odnose, ki so bili v ognju in krvi skovani med nami in zavezniki.

Vogrsko

V pričakovanju medzavezniške komisije

Vaščani z Vogrskega si žele, da bi mednarodna komisija, ki jo pričakujemo v Julijski krajini, obiskala tudi njih vas, ki je toliko doprinesla v borbi proti fašizmu. V tem upanju in pričakovanju so napravili krasen slavolok, da bi bil sprejem te komisije čim slavnejši. Nekega dne so ga zavezniški vojaki z jezo posuli. Ne morejo reči, da bi jim slavolok na kakršen koli način oviral cestni promet, zato se užaljeno prebivalstvo sprašuje zakaj so to naredili, saj je bil namenjen slavolok mednarodni komisiji, v kateri so zastopani tudi Angleži in Amerikanci.

Dornberk

Pevski koncert

Pevsko društvo iz Dornberka je v nedeljo, 20. januarja priredilo pevski koncert. Podali so spored partizanskih in narodnih pesmi, ki so nam govorile o velikem trpljenju naše domovine. Ljudstvo je s silnim navdušenjem sprejemalo lepe slovanske pesmi. Poseben uspeh je žela šestglasna pesem »Pastir«. Pevci z Dornberka so že večkrat dosegli odlične uspehe in tudi v nedeljo so dokazali, da je njih zbor eden najboljših v Mirenskem okraju.

Kojsko

Predkongresna okr. konferenca AFŽ

Kljub mrzli burji, ki je brila preko briških gričev, so se zgrinjale v nedeljo dopoldne gruče žena proti Šmartnemu, ki kraljuje sredi Brd kakor stara trdnjava. Veselo razpoložene so se zbrale v lepo okrašeni dvorani, saj so se za danes odtrgale od vsakdanjega dela, danes je njih dan.

Konferenco, ki je potekala v najlepšem redu, je vodila tov. sekretarka okrajnega odbora AFŽ.

Kot gostje so prisostvovali tov. predsednik okrajnega NOO, predsednik okrajnega odbora UAIS ter članica okrožnega odbora AFŽ.

Z napeto pozornostjo so sledile žene vsem referatom. Diskusija je pokazala, da je naša žena tekom nar. osv. borbe dozorela in je danes sposobna za sleherno politično delo. Te žene, ki so na lastni koži občutile vso težo fašizma, so povabile na svojo konferenco sosede Furlanke, kar priča, da je naša žena do kraja doumela bistvo fašizma, ki je sejal med narode mržnjo, spoznala, da bo le v tesni povezavi vseh naprednih svobodoljubnih sil mogoče doseči ono, za kar so prelivali kri naši sinovi, bratje in možje. Enoglasno so sklenile, da bodo nadaljevale borbo proti fašizmu do končnega uničenja. Čuvale in vzgajale bodo mladino v pravem duhu, da bo vredna naslednica onih, ki so padli za svobodo. Ne bodo dopustile, da bi kdorkoli zavajal mladino na kriva pota in razkrinkavale bodo krive preroke. Dobro se zavedajo, da bodo naše pravice, pridobljene s krvjo ostale neokrnjene edinole v Titovi Jugoslaviji. Zato bodo, z isto vnemo, kakor so nekoč čuvale in negovale naše borce, delale za priključitev k Titovi Jugoslaviji.

Po končani konferenci je bila prireditev, ki so jo izvajale skoraj same žene. Veselo razpoloženje je še povečala godba iz Kojskega.

Fojana - Barbana

Odločna resolucija

Prebivalstvo iz Fojane - Barbane je poslalo vodji jugoslovanske delegacije v Londonu, tov. Edvardu Kardelju, sledečo resolucijo: »Od malega dečka do starčka, dekleta in žene, poleg 54 borcev iz naše vasi so se udeležili na strani velikih zaveznikov težke borbe za našo osvoboditev izpod krutega italijanskega jarma, ki nas je skozi 25 let zatiral kot sužnje, borili so se za združitev naših krajev k domovini Jugoslaviji.

Niti požiganje naših domov, ubijanje nedolžnih otrok, starčkov in žena, niti množična pošiljanja v internacijska taborišča, niso v nas zatrla upornega duha. Na tisoče naših borcev je dalo svoja življenja za osvoboditev naše Primorske izpod fašizma. Ne dopuščamo, da bi se zdaj skrunile te naše žrtve in prelita kri padlih borcev. Nismo premaganci, nismo brezpogojno ali pogojno kapitulirali, da bi se nam kratile naše pravične zahteve. Smo zmagovalci, zato ne prosimo, temveč zahtevamo, da se upoštevajo žrtve, ki smo jih doprinesli v naši junaški borbi, da se upošteva naša zahteva po brezpogojni priključitvi Julijske krajine s Trstom k FLRJ.

Biljana - Dobrovo

Naše društvo

Pred kratkim smo ustanovili oz. obnovili prosvetno društvo »Lipa«, ki je bilo ukinjeno od fašizma leta 1928. Društvo je zajelo v svoje kulturno življenje res zadovoljivo število prebivalcev iz teh dveh vasi. Za pospešitev kulturnega dela smo v Dobrovem, v gradu pripravili velik oder in kupili harmonij. Po zaslugi tov. Petriča se mladinci učijo tudi glasbe. Znano je vsem, da je v Biljani vedno obstojal godbeni zbor. Ker so starčki potrebni počitka, se v tem vežba mladina, da bo njih vredna naslednica. Toda na žalost so nam pred mesecem dni vzeli dvorano ter v njo nastanili civilno policijo (v črni uniformi). Ta nam je pred osmimi dnevi razsekala oder in vse deske uporabila za kurivo. To je močno ranilo srca mladini in vsemu prebivalstvu ne samo teh dveh vasi, ampak celih Brd. Upravičeno se ljudstvo sprašuje, ali še ni konec fašističnih časov, ali prihajamo v novo fašistično dobo? Splošno je ogorčenje nad civilno policijo, ki presega vse meje, ko počenja iste stvari kot še pred nedavnim fašisti.

Štev erjan

Volitve

V nedeljo, 27. januarja, smo imeli nove volitve v krajevni NOO. Novih volitev si je želelo ljudstvo. Tako smo izvolili nov odbor in novega predsednika, tov. Cirila Klanjšča. Štev erjanci še nismo tako mirno in svobodno volili, brez strankarskih prerivanj in brez medsebojnega sovraštva na vasi. Šli smo enotno in vesega obraza na volišče, s srčno željo, da utrdimo ljudsko oblast, ki smo si jo ustvarili tekom težke in krvave borbe. Štev erjan je v nedeljo doživel pravi manifestacijski dan. Z novim odborom bomo stopali še bolj pripravljeni nasproti našemu največjemu prazniku, nasproti zgodovinski manifestaciji, ko bo določena naša pripadnost v naročje matere Jugoslavije.

Novemu odboru želimo veliko uspehov v svojem delu. Od nas pa je potrebno največje razumevanje in enotnost, kakršno smo pokazali pri volitvah.

Ročinj

Na vaškem zboru

Požrtvovalnost ročinjskega ljudstva je za časa borbe vzpodbujala marsikatero bližnjo vas. Ročinjci so neumorno delali, kljub temu da so jih stalno kontrolirali okupator in domači izdajalci. Tudi danes v tej vasi marljivo delujejo in si pridno pomagajo. Na vaškem zboru so se zmenili kako popraviti poti. Sklep so izvršili in tako popravili poti v vasi in pet km občinske poti. To so izvedli s 300 robotami in sicer v 2400 delovnih urah. V načrtu imajo tudi popravo poti, ki pelje proti Kombreškem. Ljudstvo pravi, da kakor so si uredili pot tako bi uredili še mnogo drugih stvari, ako bi imeli izvršno oblast v svojih rokah. V tej vasi nestrpno pričakujejo prihoda mednarodne komisije na naše ozemlje, kateri hočejo ustmeno izjaviti, da zahtevajo priključitev poslednjega dela Primorske s Trstom in Slovensko Benečijo k ljudski republiki Jugoslaviji.

Sv. Lucija ob Soči

To in ono

Pred časom smo imeli sestanek članov SIAU-ja, na katerem so nam naći aktivisti jasno razložili pomen in cilje te organizacije za naš današnji prehodni položaj. Istočasno je bil izvoljen tudi odbor SIAU-ja, ki je številnejši od prejšnjega OF in bo kot tak bolj ustrezal raznim važnim nalogam, katere ima pred seboj. Tudi o novi ustavi FLRJ smo imeli pred kratkim dve diskusiji s številno udeležbo vaščanov, ki so z velikim zanimanjem poslušali razlago aktivistov, posebno pri členih o agrarni reformi in o ločitvi Cerkve od države in večkrat posegali v debato.

Z ozirom na napovedan prihod mednarodne komisije, ki naj bi pregledala in ugotovila na licu mesta kakšen je resnični položaj v naših krajih in kakšno je razpoloženje našega ljudstva, smo sklenili, da se čimbolj pripravimo na sprejem te komisije, tako da jim bomo na ta način najbolje prikazali naše zahteve in s tem delno pripomogli k rešitvi našega primorskega vprašanja. Ob tej priliki je bila poslana z velikim odobravanjem udanostna resolucija tov. Kardelju, ki je bil eden izmed prvih borcev za našo svobodo in je danes prvi zagovornik naših pravic.

Tudi na socialnem polju se je naša AFŽ prav pridno udejstvovala ter dosegla pri nabiranju darov za naše borce prav lepe uspehe. Zbirka denarja za »Našega dijaka« se je prav dobro obnesla, saj je bilo zbranih poleg raznih darov v živilih in blagu še preko 12.000 lir.

Za naprej pa hočemo še bolj krepko zgrabiti za delo v prid naroda, ker vemo, da se bo ravno v tem letu odločila naša usoda in da bo ustrezala našim željam in zahtevam.

Idrsko pri Kobaridu

(Odprto pismo zavednih vaščanov g. dekanu Pavlin Alojziju v Kobaridu).

Oprostite, g. dekan, če Vam tem potom odgovarjamo na Vaše pridige in jezo, ki jo že par nedelj zlivate izpred oltarja na račun zavednih Idrcev.

Čudimo se Vam vsi vaščani, da se drznete tako javno kričati in obrekovati s »strmoglavci« tiste Idrce, glede katerih ste se večkrat sami izrazili, da brez njih podpore in pomoči ne morete živeti. Dobro vemo, da je bila pri Vas deputacija »belčkov« s komandirko Kurinčič Marijo iz št. 54 in drugimi nam dobro znanimi elementi. Vemo, da so protestirali zaradi veronauka, toda odkrito povedano, se mi na take narodne izmečke, kot so bili oni, ki so sestavljali deputacijo, ne oziramo. Zavedni Idrci smo vedno stali trdno na braniku svojih pravic, še bolj bomo čuvali danes tiste pravice, ki so jih v štiriletni krvavi borbi za našo svobodo priborili sinovi naše vasi t. j. 106 borcev, od katerih je 20 položilo svoja življenja na oltar svobode, tiste pravice za katere je 27 vaščanov trpelo v ječah, internacijah in mučilnicah. Niso nas mogli odvrniti od tega ne italijanski fašisti, niti Nemci, niti domobranci kaplana Pontarja. Tudi danes ne bomo dovolili, da bi nam Vi, g. dekan vsiljevali proslulega domobranskega poročnika kaplana Pontarja, da bi učil veronauk v naši vasi. Dobro nam je znana njegova podla in umazana propaganda, ki jo je vršil za časa okupacije, ko je bil organizator domobranstva na Kobariškem, in ko so mu dobili celo črno roko v vasi Komno. Kar se tiče nas Idrcev nismo bili in tudi sedaj nismo proti poučevanju veronauka v naši vasi, smo pa odločno proti narodnemu izdajalcu, kot je kaplan Pontar.

Ko ste nam Vi, g. dekan, zaradi bolezni odklonil poučevanje veronauka se je sestal naš roditeljski svet z našimi vernimi materami in skupno izvolili iz svoje srede za to sposobno starejšo dekle, ki je že pričela dvakrat tedensko poučevati verouk v šoli. Tako smo vprašanje verouka sami rešili na miren način ter brez Vašega in Pontarjevega kričanja.

Če je pa Vam in Pontarju res toliko mar za svoje ovčice in za veronauk Vam svetujemo, da pošljete vročekrvnega kaplana Pontarja v vas Kamno, kjer ga še vedno čakajo njegove ovčice, ki jih je samovoljno zapustil, kar ni v skladu s sv. Evangelijem.

Končamo z našim tovariškim pozdravom.

Zavedni vaščani.

Livek

Na predvečer »Tedna partizana« so priredile mlade gospodinje in mladinke, gojenke gospodinjskega tečaja, čajanko na katero so povabile pevski zbor prosvetnega društva »Planinka« in člane okrajnih organizacij. Tovariš okrajnega SIAU-ja je osvežil spomin in v kratkih besedah orisal težko delo in borbo naših partizanov, ki se niso ustrašili trpljenja in pomanjkanja, ko so zapustili svoje domove in gozdove, da bi bila naša trpinčena domovina svobodna. Z enomi nutnim molkom smo počastili spomin padlih borcev našega okraja. Imamo 144 padlih partizanov, 40 pa je ustreljenih talcev Potoki prelite krvi in grmade kosti zahtevajo pravico do samoodločbe in svobodnega življenja nas vseh v FLRJ.

Čezsoča

Kot vsako leto tako je bil tudi letos 17. januarja cerkveni shod v cerkvici sv. Antona. Popoldne je imela mladina kulturno prireditev, na kateri je nastopila s sovjetsko igrico »Dekle s severa«. Pevsko društvo »Skalar« pa je zapelo »pesem o svobodi« ter druge, ki govore o naši ljubezni do domovine. Tov.ce Dragica in Almira sta podali lepe deklamacije.

Borjana

Zločinci na delu

Dne 27. januarja t. l. zvečer, okrog 9. ure, je bil napaden z ročno bombo mladinski dom, ki je obenem sedež prosvetnega društva »Stol«. V domu se je nahajalo več članov društva, mladincev in mladink, ki so malo prej imeli pevske vaje. Ročna bomba, ki je padla samo 2,5 m. od vrat doma, je opraskala nekega tovariša. Od pritiska eksplozije so se ugasnile svetilke na acitilen in popokale šipe v oknih. Razen malo strahu in pobitih šip ni bilo hujšega.

To dejanje je izvršila skupina domačih teroristov, sodelovalcev okupatorja, ki terorizirajo in sramotijo naše ljudi že od kar se je naša vojska umaknila na levi breg Soče. Sodi se, da je bombo vrgel neki Hrast Albin — »Drejcev«, ki je že večkrat, po pripovedovanju vaščanov, metal bombe po vasi ter strahoval ljudstvo. Znan je že iz časov septemberske ofenzive 1944. l., ko je v Platiščih zapustil kot partizan stražarsko mesto ter šel prostovoljno delat okupatorju v Trbiž. S tem svojim dejanjem je spravil v nevarnost cel partizanski bataljon, ki se je nahajal v Platiščih.

Tudi v vasi Logje strahujejo ljudi bivši sodelavci okupatorja in dezerterji, ki so pomagali partizanom. Dne 20. t. m. so v vaški gostilni napadli tov. Lavrenčiča Antona, ker je pozdravil Rudija Rosič, ki je ravnokar stopil v gostilniške prostore. Nanj se je navalil Dugon Jožef in ga hotel prisiliti, da bi vzkliknil »Smrt Titu«; dejal je, da če hoče pozdravljat z »zdravo«, mora iti nostran Soče. Ker se je Rosič tega branil, ga je ta pobil na tla ter ga pričel suvati in brcati.

Bovec

Pred zborom volilcev

Tudi krajevni NOO za Bovec je podal pred zborom volilcev obračun delovanja leta 1945, kar je ljudstvo popolnoma odobravalo. Nastalo je močno zanimanje za vprašanje naših gozdov. V Bovec sta bila poslana dva gozdna čuvaja, Italijana. Ljudstvo je proti temu protestiralo in poverilo nalogo gozdarskemu odseku, da zahteva od ZVU odstranitev teh dveh oseb, kajti Bovec ima sam dovolj sposobnih ljudi, ki naj bi čuvali in urejevali svoje gozdove. Krajevni NOO je razčistil tudi zadevo starega železa in razbitih nemških avtomobilov. Takoj po osvoboditvi so namreč nekateri delavci pobirali to železje in odstopili krajevnemu NOO polovico izkupička. Raznesla pa se je govorica, da so si denar prisvojili odborniki zase, toda nikoli ni bila iznešena javna kritika o tem. Sedaj je vendar odbor dokazal, da je bil denar pravilno izročen okrožni komisiji za narodno imovino. Še enkrat smo videli, da si govorice zoper narodno oblast načrtno izmišljujejo gotovi nasprotniki, ki se še ne morejo uživeti v naše razmere. Ob tej priliki sta bila z volitvami nadomeščena dva člana krajevnega NOO in sicer referentka za prosveto, ki gre drugam, in referent za gozdarstvo, ki ni odgovarjal svojim dolžnostim, zato so ljudje izvolili drugega.

Log pod Mangartom

Smrtna kosa

20. januarja smo spremili k zadnjemu počitku tov. Mlekuža Antona iz gor. Loga, ki je nenadoma preminul 18. t. m. Pokojnika so že leta 1943. internirali fašisti in se je vrnil domov iz Nemčije šele junija pret. leta. Bil je priden, vzoren in zelo priljubljen fant, kar je pričala tudi velika udeležba ljudstva pri njegovem pokopu. Pokojnik je imel v partizanih dva brata, od katerih je Karol dal svoje življenje za boljšo bodočnost naroda. Brat Janez služi še vedno v jugoslovanski armadi.

Istega dne smo pokopali tudi sinka tov. Mirka Vencelja iz gor. Loga ki je nenadoma umrl.

Žalujočim družinam naše iskreno sožalje.

Prvi telesnovzgojni tečaj v goriškem okrožju

V soboto 26. januarja t. l. se je zaključil v Štandrežu pri Gorici štirinajstdnevni telesnovzgojni tečaj — prvi v goriškem okrožju.

Prihitela je mladina iz goriškega in mirenskega okraja. Štirintrideset fantov in deklet je dnevno, strumno korakalo skozi vas v telovadnico. Iz mladih grl je odmevala naša partizanska pesem in privabljala ljudi na hišni prag, ki so veselega obraza gledale to mlado četo.

Z zanimanjem in mnogo dobre volje so sledili teoretičnemu in praktičnemu pouku. Telovadbe nevajena telesa so morala v začetku prenesti marsikakšen napor. Toda ljubezen in veselje do prave telovadbe je bila tako velika, da so z lahkoto premagali vse ovire. Na tem tečaju so naši bodoči voditelji imeli priliko spoznati, da telovadba navaja človeka k vztrajnosti in disciplini ter da ustvarja tesno vez pravega tovarištva in prijateljstva. Saj če si ob koncu tečaja pogledal naše bodoče voditelje se ti je zdelo, da vidiš eno samo veliko družino.

Zaključni nastop je presenetil vse navzoče. V kratkem času so si pridobili znanja, ki jim bo omogočilo, da seznanijo našo mladino s koristmi in lepotami telovadbe. Nastop je pokazal disciplineranost, vztrajnost in ljubezen naših tečajnikov do dela.

Zaključni produkciji so prisostvovali zastopniki Goriškega okrožja, pododbora zveze za telesno vzgojo in krajevnega odbora Štandrež.

Sedaj ko so se naši bodoči voditelji telovadbe razšli po vasch bodo prinesli s seboj nov duh, ki ga bodo širili z uspehom med mladino. Okrog sebe bodo zbirali mladino, ki bo čutila v sebi veselje do telovadbe, ter jih pritegnili v telovadna društva, kjer si bodo krepili telesa in duh. Vzgajali jih bodo v odporne člane naše družbe in med njimi bo postal domač izrek starih Spartancev: »V zdravem telesu — zdrav duh!«

Včeraj in danes

Vsa leta, ko so se slovenski in italijanski partizani borili v hribih, ko so jih fašisti in SS-ovci vedno preganjali, so se razni »gospodje«, ki se zbirajo okrog «Lunedi», «Informatore« in podobnih reakcionarnih časopisov šetali po Korzu, se hladili ob sladoledu ter v družbi našminkanih damic, ploskali mimoidočim nemškim vojakom ter bili v srcu zadovoljni, da lahko mirno pohajajo, medtem, ko jih ščitijo tevtonske horde. Marsikateri izmed teh gospodov je nosil znak s sledečim besedilom:

DIO STRAMALEDICA GLI INGLESI

(Bog prekolni Angleže!)

Naj nam ne pridejo tile junaki naprej s svojimi opravičbami. (Danes bi hoteli biti vsi demokrati, antifašisti in nedolžne žrtve razmer). Poznamo jih! Čeravno so slekli črno srajco, se niso prav nič spremenili. Vidimo jih na vogalu ulic, po uradih, kako stikajo glave, si šušljajo o »città martire« (mučeniška Gorica), o »città italianissima« (o najbolj italijanskem mestu), o 600.000 mrtvih...

Opazujemo vso množico privandranih uradnikov in nameščencev, ki jemljejo kruh Slovencem, prebivalcem te zemlje. Motrimo »nadebudne« gospodične, ki so znale 3. novembra p. l. tako odlično kazati jezik Slovencem in antifašistom ter pljuvati proti njim (hčerka znanega veletrgovca, ki je postal milijonar po zaslugi naših hribovcev, se je menda odlično izkazala) in vse tiste, ki še vedno od zgoraj dol gledajo na naše redke nameščence in prebirajo s slastjo ob pondeljkih svoj »Lunedi«. Imajo ga za evangelij. Dan za dnem trosijo gorostasne budalosti.

Vsi taki-le so v vrsti onih »junakov«, ki so še pred leti nosili zgornji znak. Danes pa krivijo hrbte od udanosti do zaveznikov, trkajo se na prsa, se pridušujejo..., one druge so pa postale »šenjorine«. Mogoče imajo v torbici bel pašport, saj se gre tako naglo navzdol s politično moralo, pa tudi z ono drugo...

Za enkrat dovolj.

Ali je to mogoče?

Tovarišici Marti Moderc iz Mirenskega okraja se je pripetila velika krivica.

Kot pogorelka je bila spravila svoje novo pohištvo v hišo prijateljice Ivanke Tavčar iz Bilj. Sedaj pa je zasedel celo hišo zavezniški guverner za mirenski okraj in je dal zaseči tudi pohištvo tov.ice Marte Moderc.

Nič niso zalegli protesti, kajti guverner je celo dostavil, da je tu neomejen gospodar in da lahko po svoji mili volji zaseže vse kar hoče.

Za enkrat je prišla zavezniška civilna in vojaška policija, ki je sporočila tovarišici Marti, da se mora pokoravati odredbam guvernerja.

Ako misli g. guverner, da se pomaga pogorelcem s takim postopanjem, potem presega to že vse meje upravljanja na zasedenem področju.

ZA TISKOVNI SKLAD SOŠKEGA TEDNIKA

so darovali:

Tov. Francè Gorjan, Gorica	L.	1.000.—
Tov. Makuc . . .	»	100.—
Pionirji iz Snežatnega	»	50.—
Prostovoljni prispevki od literature iz Kromberka . . .	»	125.—
Pionirji iz Šmartnega	»	196.—
Skupaj	L.	1.471.—
Skupno do sedaj	L.	53.837.80

Zimski šport

Slovensko planinsko društvo v Gorici ponovi v nedeljo dne 3. februarja smučarski izlet v Črnivrh.

Odhod ob 6½ s Travnika. Povratek okrog 20. ure

Prodaja listkov v trgovini Rolich, Korzo Verdi 5.

Istotam se vpisuje tudi osebe, ki žele pristopiti k Planinskemu društvu.

Izšel je „Vestnik“

Te dni je izšla I. številka letošnjega letnika »Vestnik«, glasila Slovenske prosvetne zveze za Primorje in Trst. Poleg uvodnega članka, ki daje smernice v novo leto, prinaša pod naslovom »Naši možje«, esej za 68. letnico rojstva največjega slovenskega živečega pesnika Otona Župančiča. Zanimiv in poučen je članek Joža Tirana »Beseda in oder« v katerem obravnava pomen knjižnega jezika in izgovarjave na odru. Tov. Janko Pertot je prispeval »Pogled nazaj in naprej« v katerem podaja račun preteklega leta iz področja našega fizkulturnega udejstvovanja. V listu je objavljena tudi črtica »Pravljica o detetu« v spomin pisatelju Cirilu Drekonja, ki je padel kot talec 31. januarja 1944. v Št. Vidu pri Ljubljani.

List prinaša tudi dopise z dežele, ki so dokaz, da list postaja res pravo glasilo naših prosvetnih društev ter vseh, ki se zanimajo za prosveto in omiko.

Slike s festivala dela v Gorici

Nekaj slik iz mogočne manifestacije dela so še na razpolago. Posebno lepi so posnetki vozov iz Bovca, Mirna, Št. Petra, Vrtojbe i. dr.

Oglejte si jih ali pa naročite jih v Čitalnici na Travniku.

I. šahovski turnir v Gorici

Šahovski klub v Gorici razpisuje kvalifikacijski turnir, katerega otvoritev bo v soboto dne 9. februarja 1946 v kavarni Bratuž.

Prijave sprejemamo vključno do 7. februarja t. l. v Ljudskem domu I. nadstr. soba 4.

Vabimo vse ljubitelje te igre.

KIT

najboljši za kolesa na debelo in na drobno dobite v razprodaji časopisov, ulica Oberdan št. 5 (vogal ulice Morelli).

DARILA

Družina Gorjan-a France-ta iz Gorice je darovala za »naše sirote« znesek Lir 200.—. Odbor pri soc. skrbstvu se toplo zahvaljuje.

Kovaškega vajenca

išče kovaška in mehanična delavnica v Dornberku, Gregorčičeva ul. 9. Hrana in stanovanje pri delodajalcu.

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, „Ljudski dom“ pritličje — Izdaja lista je odobrena od A. I. S.
Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici — Najemnik: „Primorski dnevnik“

Mara Samsa:

TO JE MOJ SVET

Jaz bi najraje obsedela v pulmano v prijetnem razgovoru s tovarišem komisarjem. Dr. Pavla, pa je mnenja, da bova imeli že dovolj časa za kramljanje in debato. Nič ne pomaga moje obotavljanje. Moram vstati, da posetimo še nocoj kuharja Poldeta in tovariše v delavski baraki, jutri ne bo več časa za obiske. Polde se je sukal okrog svojega zidanega štedilnika, v katere je v ogromni posodi cvrčala naša večerja.

»Pa zidan štedilnik imate!« sem vsa začudena vzkliknila.«

»Kaj si pa mislila, tovarišica, kje da kuhamo?« me je ogorčeno in užaljeno zavrnil ponosen na svoj štedilnik in na svojo kuharsko umetnost.

»Daj, postrezi nama s čajem, da bo videla, kakšnega znaš skuhati,« je rekla dr. Pavla.

Čez par minut sta stali na mizi dve skodelici vročega čaja z žganjem, kakršnega je deležen partizan le ob posebnih blagoslovljenih prilikah. Vse razgrete sva odhitele nato še v delavsko barako. Drdranje šivalnega stroja se meša z zvoki radija in z glasnim prigovarjanjem kurirjev, ki so se ob tej uri vrnili iz javk. Ob desni steni se vrstijo pridvižni pogradi v dveh nadstropjih. Sprednji konec barake se da pretvoriti v ličen oder. Tu imajo ranjenci redne kulturne prireditve in mitinge s plesom. Marsikateri partizan se je v tej improvizirani dvorani že zasukal, četudi po eni nogi. Ko sva odhajali iz te barake, me je dr. Pavla opozorila na čisto majhno barako, ki je slonela na skali globoko, globoko v grapi.

«Tam je pralnica — dom naše Vide in Brede. Težko je njuno delo, morda najtežje. Cele dneve se sklanjata nad kupi perila. Zdi se mi, da je na slednji oprani rjuhi in na slednjem opranem povoju zapisana ljubezen, s katero ga opravljata. Ali vidiš žico, ki drži v globino? Po njej dvigamo s pomočjo škripcev vodo, ki je napeljana s hriba po lesenih žlebovih. Tudi to je delo bistre partizanske iznajdljivosti in pridnih rok.«

»Mnogo ste ustvarili, res mnogo, za vse to pravzaprav ni besed, je samo nemo občudovanje.«

»Res je, mnogo smo naredili, vendar ne bi mogli narediti ničesar in ne bi mogli nikdar tu živeti, če ne bi imeli v naših javkah v Čekovniku pri Tratniku in v Mrzli Rupi pri Kolencu tako dobrih ljudi. Samo njihovi dobroti se imamo zahvaliti, za vse kar imamo in za to, da nismo bili že zdavnaj izdani. Pa kaj bi ti pravila, saj si sama videla 70 letno Kolenčevo mamo. Dolge mesece je sama mesila in pekla kruh po dvakrat, trikrat na dan za 150 do 170 ljudi. In ne samo ona, vsa vas, obe sosednji vasi skrbita za nas. Naši kurirji pravijo trem Podobnčkovim dekletom »tri rožce«, pa niso samo lepe, kolikor so lepe so tudi dobre. Ti ljudje zaslužijo po vojni vse priznanje. Njim gre večna hvala.«

Med razgovorom sva prišli v gornjo bolniško barako. V njej se je še vedno razlegala harmonika. Prijetna toplota, ki se je širila od ogromne, trebušaste peči, naju je objela že tik pri vratih. V dveh ravnih vrstah so stale na levo in desno lesene postelje z belo prekritimi slamnjačami. Rumene zavese nad okenci so zasenčevale ves prostor in mu dajale tisti čar domačnosti, ki človeka takoj prevzame. Ob najinem prihodu je harmonikar sklenil svoj meh. Štirideset radovednih oči se je uprlo na me.

»Pripeljala sem vam tovarišico.«

»Dobro, dobro, le naj pride med nas, smo sami fejst fantje,« je nekdo pristavil. »In kakor v potrdilo njegovih besed, mi je predstavila vse po vrsti in pri vsakem dodala njegovo karakteristiko, s katero se je izkazal v bolnici. Potem mi je odkazala ležišče in odšla.

V tistem tednu, ki sem ga preživela med ranjenimi borci, sem se prepričala, da je partizanska bolnica, bolnica posebne sorte, kjer veže ranjence, njihovo zdravnico in vse bolničarsko in uslužbensko osobje ena sama vez nerazdružnega tovarištva, ki mu ni imena, ne primere. Čez osem dni, ko sem odhajala iz postojanke, me je dr. Pavla spremljala do prve javke. Na vrhu globeli sva obstali in se ozrli vanjo. Barake in steze so izginile v morju zasneženih bukev in smrek. Zaman so jih iskale radovedne oči. Nekaj trenutkov sva stali kakor ukopani vsaka s svojimi mislimi, ki so se prepletale med seboj. «To je moj svet,« mi je čez čas rekla dr. Pavla. »Svet, v katerega sovražnik nima dostopa.«

Moram reči, da sem se tedaj težko poslovila od tega njenega sveta. Niti v sanjah nisem slutila, da se bom v ta svet vrnila znova.

(Dalje prihodnjič).